

SİGORTACININ HALEFİYETİ VE ALACAĞIN TEMLİKİ HÂLİNDE GÖREVLİ MAHKEMENİN BELİRLENMESİ

Yusuf TEKİN*

İYYÜHFD, 2026, 4(2), (319-340).

E-ISSN: 3149-9848

<https://doi.org/10.66012/iyyuhd.2026.21>

* Dr., E-posta: ysftekin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1194-5072.
<https://doi.org/10.66012/iyyuhd.2026.21>
Gönderilme Tarihi: 4 Temmuz 2026, Kabul Tarihi: 10 Temmuz 2026.
Araştırma Makalesi.
Açık Erişim

ÖZ

Bu çalışma, sigortacının halefiyeti ve alacağın iradi temlik hallerinde görevli mahkemenin nasıl belirleneceği sorununu, göreve ilişkin düzenlemeleri ile konuya ilişkin içtihatları dikkate alarak incelemektedir. Sigortacının halefiyetine ilişkin 22.3.1944 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, rücu davasının asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğine hükmederken bu sonucu, sigortalının zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu temel ilişkinin niteliğine dayandırmıştır. Buna karşılık, alacağın temlikine ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.3.2019 ve 15.6.2021 tarihli kararları, davanın taraflarının sıfatını ve temlik sözleşmesinin bağımsız niteliğini esas alan farklı bir yöntem izlemiştir. Bu yöntem farklılığı, alacaklı değişikliğinden doğan üç ayrı ilişkinin, yani temel ilişki, devir ilişkisi ve devralınan alacağın ileri sürülmesi ilişkisinin, birbirinden ayrılmamasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı, devir ilişkisinden doğan dava ile devralınan alacağın asıl borçluya karşı ileri sürüldüğü dava ayrımı üzerinden bütüncül bir çözüm bulunabilir. Sonuç olarak, devralınan alacağın asıl borçluya karşı ileri sürüldüğü davalarda görevli mahkemenin saptanmasında belirleyici olması gereken, alacağı devralan kişinin sıfatı değil, uyumsuzluğun esasını oluşturan temel hukuki ilişkinin niteliğidir.

Anahtar Kelimeler: Sigortacının halefiyeti, alacağın temlik, görevli mahkeme, ticari dava, temel ilişki.

DETERMINATION OF THE COMPETENT COURT IN INSURER SUBROGATION AND ASSIGNMENT OF CLAIMS

Yusuf TEKİN*

ABSTRACT

This study examines the issue of determining the competent court in cases of insurer subrogation and voluntary assignment of claims, taking into account procedural regulations and relevant jurisprudence. While the Court of Cassation's Joint Civil Chambers' Decision for the Unification of Jurisprudence dated 22 March 1944 ruled that a subrogation claim must be heard before the civil court of general jurisdiction, it grounded this conclusion on the nature of the underlying relationship between the insured and the party responsible for the loss. Conversely, the decisions of the Plenary Civil Chambers of the Court of Cassation dated 21 March 2019 and 15 June 2021 adopted a different methodology based on the legal status of the parties to the litigation and the independent nature of the assignment contract. This methodological divergence stems from the failure to distinguish among the three separate relationships arising from a change of creditor: namely, the underlying relationship, the transaction of assignment, and the enforcement of the assigned claim. Consequently, a holistic solution can be achieved through a distinction between lawsuits arising directly from the transaction of assignment and those where the assigned claim is enforced against the principal debtor. In conclusion, it must be asserted that in lawsuits where the assigned claim is enforced against the principal debtor, the decisive factor in determining the competent court is not the legal status of the assignee, but rather the intrinsic nature of the fundamental legal relationship underlying the dispute.

Keywords: Insurer subrogation, assignment of claims, competent court, commercial lawsuit, underlying relationship.

* Dr. E-mail: ysftekin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1194-5072.

Submission Date: July 4, 2026, Acceptance Date: July 10, 2026

Research Article.

This work is licenced under CC BY-NC-ND 4.0 Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International © 2023

Open Access

I. GİRİŞ

Medeni usul hukukunda görev, bir davanın hangi tür mahkemede görüleceğini belirleyen ve kamu düzenine ilişkin temel bir kuraldır. Türk hukukunda asliye ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki görev ayrımı, birçok somut uyuşmazlıkta tartışma konusu olmakta; özellikle sigorta halefiyet davaları ile alacağın temlikine dayanan davalarda gündeme gelmektedir.

Bir alacağın, doğduğu hukuki ilişkiden bağımsızlaşarak üçüncü bir kişiye geçmesi, Türk özel hukukunda hem iradi hem de kanuni yollarla gerçekleşebilmektedir. Bu geçiş hallerinin uygulamada en sık karşılaşılan iki hali, tarafların serbest iradesine dayanan alacağın temlik ile sigorta hukukunun temel kurumlarından biri olan sigortacının halefiyetidir. Her iki kurumda da alacaklı sıfatı el değiştirmekte, fakat alacağın içeriği kural olarak aynı kalmaktadır.

Alacaklı değişikliğinin usul hukuku bakımından doğurduğu en önemli sorunlardan biri, davanın hangi mahkemede görüleceği, diğer bir deyişle görev meselesidir. Görev kuralları, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) uyarınca kamu düzenine ilişkin bir dava şartı olup mahkemelerce ve temyiz incelemesinde Yargıtayca kendiliğinden gözetilir. Bu çalışma, sigortacının halefiyeti ile alacağın iradi temlikinde görevli mahkemenin hangi ölçüte göre belirleneceğini ele almaktadır. Bu bakımdan da alacağı devralanın sıfatına mı, yoksa alacağın kaynaklandığı temel ilişkinin niteliğine mi bakılması gerektiği sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır.

Konumuz bakımından önem arz eden üç temel içtihat incelenmiştir. İlki, sigortacının halefiyetine ilişkin 22.3.1944 tarihli ve 1939/37 Esas, 1944/9 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'dır (İBK)¹. Diğer ikisi ise alacağın temlikine ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun (HGK) 21.3.2019 tarihli kararı² ile benzer bir vakıada verilen 15.6.2021 tarihli kararıdır³. Temel görüşümüz, bu iki halefiyet türünün farklı yönleri

¹ YİBGK, 22.3.1944, E. 1939/37, K. 1944/9, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

² Y. HGK, 21.3.2019, E. 2017/2630, K. 2019/328, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

³ Y. HGK, 15.6.2021, E. 2017/979, K. 2021/759, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>

olsa da ortak bir ilkeye -temel ilişki ilkesine- bağlanabileceği ve bu şekilde içtihatların tutarlılık göstermesinin sağlanabileceğidir.

II. TİCARİ DAVA KAVRAMI VE GÖREVİN KAMU DÜZENİ NİTELİĞİ

A. Mutlak Ticari Davalar

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 4. maddesi ticari davayı iki temel kategoriye ayırmaktadır. Bunlardan ilki, tarafların tacir olup olmadığına ya da uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili bulunup bulunmadığına bakılmaksızın salt konu itibarıyla ticari sayılan mutlak ticari davalardır. Mutlak ticari davalar, TTK m. 4/1'de (a)'dan (f)'ye dek sıralanan bentlerde somut biçimde sayılmıştır⁴. Bunlara ek olarak Kooperatifler Kanunu (m. 99), İcra ve İflas Kanunu (m. 154) gibi özel kanunlarda belirlenen ticari davalar da bu kategoride yer almaktadır. Mutlak ticari davalarda tarafların tacir sıfatı ya da uyuşmazlığın bir ticari işletmeyle ilgisi aranmaz.

B. Nispi Ticari Davalar

İkinci kategori, nispi ticari davalardır. TTK m. 4/1'in ilk cümlesine göre her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları nispi ticari dava sayılır. Bu kategori için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi zorunludur: (i) uyuşmazlığın her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olması ve (ii) her iki tarafın tacir sıfatını taşıması⁵. Bu koşullardan birinin yokluğu, davanın nispi ticari dava sayılmasını engeller. Bir tarafın ticari işletmesiyle ilgili sözleşmelerden yalnızca birinin -havale, vedia ve fikir ve sanat eserleri- ticari dava sayılması ise TTK m. 4/1'in son cümlesindeki istisnai düzenlemeyle mümkün kılınmıştır.

C. Görev-İş Bölümü Ayrımı ve Kamu Düzeni

TTK m. 5/1 uyarınca aksine hüküm bulunmadıkça asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalara bakmakla görevlidir. 6335 sayılı

⁴ Ticari dava kavramı ve 6 bentte sayılan türleri için bkz.: Hüseyin Ülgen/ Mehmet Helvacı/ Abuzer Kendigelen/ Arslan Kaya/ Füsün Nomer Ertan, Ticari İşletme Hukuku, 4. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 116 vd.

⁵ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya/ Nomer Ertan, s. 125.

Kanun'un⁶ 2012 yılında yaptığı değişiklikle, asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümünden görev ilişkisine dönüştürülmüştür; bunun tek istisnası, yargı çevresinde ayrı bir asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yerlere ilişkin TTK m. 5/4'tür. Bu değişiklik sonrasında, bir davanın ticari dava olarak nitelendirilip nitelendirilmemesi, salt mahkemeler arası iş dağılımını değil, doğrudan dava şartını ilgilendiren bir mesele hâline gelmiştir. Böylelikle asliye ticaret mahkemelerinin de ihtisas mahkemesi olarak görev yapması sağlanmıştır⁷. Nitekim HGK, hem 2019 hem 2021 tarihli kararlarında, görev kurallarının kamu düzeninden olduğunu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır⁸.

III. ALACAĞIN TEMLİKİ KURUMU

A. Kavram ve Hukuki Nitelik

Alacağın temlik, mevcut bir alacağın alacaklısı tarafından, borçlunun rızası aranmaksızın, bir sözleşmeyle üçüncü kişiye devredilmesidir⁹. Bu işlemle birlikte borç ilişkisinde alacaklı sıfatı değişmekte; temlik eden (eski alacaklı) yerini temellük edene (yeni alacaklı) bırakmakta, temlik edilen alacak eski alacaklının malvarlığından çıkarak yeni alacaklının malvarlığına girmektedir. TBK m. 183 vd. hükümleri (mülga BK m. 162 vd.) temlik düzenlemekte olup, geçerlilik için âdi yazılı şekil yeterli görülmüştür¹⁰.

Alacağın temlikinde görevli mahkemenin belirlenmesinde, temlik sonucunda borçlunun hukuki durumunun korunması dikkate alınmalıdır. TBK m. 188 uyarınca borçlu, temlikten haberdar olduğu andan itibaren, temlik edene karşı sahip olduğu bütün def'ileri temellük edene karşı da

⁶ 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 2.

⁷ Abuzer Kendigelen, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 50.

⁸ Y. HGK, 21.3.2019, E. 2017/2630, K. 2019/328; aynı yönde Y. HGK, 15.6.2021, E. 2017/979, K. 2021/759, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

⁹ Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 1386; Kemal Oğuzman, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 19 Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2024, s. 577.

¹⁰ Eren, s. 1396; Oğuzman, s. 587-588.

ileri sürebilir. Bu düzenleme, temlikin alacağın içeriğini değil yalnızca alacaklı kimliğini değiştirdiğini, dolayısıyla alacağın “kimliğinin” devam ettiğini ortaya koymaktadır¹¹.

B. Temlikin Türleri

1. İradi (Rızai) Temlik

Alacağın iradi temlik, temlik eden ile temellük eden arasında yapılan bir sözleşmeyle alacağın devredilmesidir. TBK m. 183 vd.'nın asıl düzenleme konusu olan bu tür, karşılıklı irade uyuşmasına dayanmakta ve yazılı şekil koşulunun yerine getirilmesiyle geçerlilik kazanmaktadır.

2. Kanuni Temlik

Kanuni temlikte alacak, belirli vakıaların gerçekleşmesiyle birlikte doğrudan kanun hükmü gereğince yeni bir alacaklıya geçmektedir. Mirasçılık bu durumun en tipik örneğidir: Miras bırakan ölünce ona ait alacaklar herhangi bir borçlandırıcı ya da tasarruf işlemine gerek kalmaksızın mirasçılara intikal eder¹². Kanuni temliğin pratik açıdan en önemli hâllerinden biri ise sigorta hukukunda sigortacının halefiyetidir.

3. Kazai Temlik

Kazai temlikte ise alacak, bir mahkeme kararının hükmüyle üçüncü bir kişiye aktarılır. Mirasın paylaşımında taksimin hâkim tarafından yapıldığı hâller buna örnek gösterilebilir¹³.

C. Temliğin Üçlü İlişki Yapısı ve Temel İlişki Kavramı

Alacağın temlik, özünde iki taraflı olan borç ilişkisine üçüncü bir kişinin dahil edilmesiyle üçlü bir ilişki yapısı doğurur¹⁴. Bu yapıda birbiriyle bağlantılı ancak birbirinden ayrı üç alt ilişki söz konusudur:

Temel ilişki, temlik eden ile borçlu arasındaki asıl borç ilişkisidir. Temlik konusu alacak bu ilişkiden doğmaktadır.

¹¹ Eren, s. 1402.

¹² Eren, s. 1389.

¹³ Eren, s. 1389.

¹⁴ Üçlü ilişki ve tarafların arasındaki hukuki durumun analizi için bkz.: Nisim Franko, “Alacağın Temlik”. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 49, S. 01, Y. 1994, s. 188vd.

Devir ilişkisi (temlik sözleşmesi), temlik eden ile temellük eden arasındaki sözleşmedir. Alacak bu ilişki temelinde el değiştirir.

İfa ilişkisi, temellük eden ile borçlu arasındaki ilişkidir. Temliği öğrenen borçlu, borcunu artık temellük edene ifa etmek zorundadır.

IV. SİGORTACININ HALEFİYETİ VE 22.03.1944 TARİHLİ İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARI

A. Kavram ve Hukuki Niteliği

Sigortacının halefiyeti (subrogation), sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, sigortalının/sigorta ettirenin hasar sebebiyle zarar verene karşı sahip olduğu rücu haklarını ödeme tutarı kadar kendiliğinden devraldığı bir hak geçişidir¹⁵. Sigortacı bu hakkı sigorta poliçesinden değil; doğrudan kanun hükmünden -TTK m. 1472'den- almaktadır. Bu nedenle sigortacının halefiyeti doktrinde kanuni temlik olarak nitelendirilmektedir¹⁶.

Mal sigortalarında TTK m. 1472, sorumluluk sigortalarında TTK m. 1481 uyarınca sigortacı, sigorta tazminatını ödediği anda, ödediği tutar kadar sigortalının yerine geçer. Kanunun sağladığı bu intikal uyarınca, zarardan sorumlu kişiye karşı zaten bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı ödeme yaptığını ispat ederek bu yargılamaya kaldığı yerden devam edebilir (TTK m. 1472/2, m. 1481/2). Özellikle açılmış davaya devam imkânı, görev bakımından son derece önemlidir; çünkü aynı davanın, sırf ödeme yapıldığı için başka bir mahkemeye taşınmasının kabul görmediğini göstermektedir. Bu hassasiyeti dava açmadan önce görevli mahkemeyi değiştirmeye yönelik yapılabilecek alacağın temliki halleri için de göstermek gerekir.

Bu düzenleme, sigortacının üçüncü kişiye karşı yeni ve bağımsız bir hak kazanmadığını; sigortalının mevcut talebine halef olarak sahip olduğunu göstermektedir. Öğretide sigortacının halefiyeti, bu nedenle bir

¹⁵ Halefiyet kavramı ve türleri için bkz.: Hacı Kara, Sigorta Hukuku, 4. Bs. Filiz Kitabevi, İstanbul, 2026, s. 467 vd.

¹⁶ Ayrıntılı bir inceleme için bkz.: Fatih Ölmez, Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 21-22.

kanuni temlik (cüz'i halefîyet) hali olarak nitelendirilmektedir¹⁷. Kanuni temlikin en belirgin özelliği, hak geçişinin tarafların ayrıca bir temlik sözleşmesi yapmasına bağlı olmamasıdır. Sigortacı, tazminatı ödediği anda ve kanunun kendiliğinden sağladığı sonuç olarak sigortalının yerine geçer.

B. Mevcut Hukuki Düzenleme (TTK m. 1472)

6102 sayılı TTK'nın 1472. maddesi -1944 tarihli İBK döneminde yürürlükte olan mülga TTK'nın 965. maddesinin günümüz karşılığı- sigortacının halefîyet hakkını açıkça düzenlemektedir¹⁸. Maddenin birinci fıkrası uyarınca sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, sigortalı veya sigorta ettirenin hasar nedeniyle zarar veren kişilere karşı sahip olduğu haklara, ödediği tazminat miktarı oranında halef olur. Maddenin ikinci fıkrası ise sigortalının veya sigorta ettirenin sigortacının halefîyet hakkını ortadan kaldıracak ya da kısıtlayacak işlemlerden kaçınma yükümlülüğünü düzenlemektedir.

Halefîyet hakkının kullanılabilmesi için iki temel koşul gereklidir: (i) Sigortacının sigorta tazminatını fiilen ödemiş olması, (ii) Sigortalının veya sigorta ettirenin üçüncü kişiye karşı dava veya alacak hakkının mevcut bulunması¹⁹. Bu iki koşulun yanında, sigortacının talebinin ödediği tazminat miktarıyla sınırlı tutulması da gereklidir. Sigortacı, ödediği miktarın üzerinde rücu talebinde bulunamaz.

¹⁷ Sigortacının halefîyetinin bir kanuni temlik (cüz'i halefîyet) hali olarak nitelendirilmesi hakkında bkz. Ölmez, s. 22; İzzet Başara, Türk Sigorta Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefîyeti, Turhan Kitabevi, Ankara, 2026, s. 134; Gökhan Güncan, "Türk Sigorta Hukukunda Halefîyet İlkesi ve Sigortacının Rücu Hakkı", 5. International Paris Conference on Social Sciences Proceedings Book, Paris (France), 7-8 Şubat 2021, s. 585; Nurdan Orbay Ortaç, "Sigortacının Halefîyet Hakkına Dayalı Tazminat Davasından Önce Arabuluculuk Yoluna Başvurunun Dava Şartı Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S.1, 2023, s. 155 ve 160.

¹⁸ Aynı yönde bkz.: Orbay Ortaç, s. 162.

¹⁹ Rayegan KENDER, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 17. Bası, İstanbul, 2021, s. 406-407; Emine Yazıcıoğlu, Zehra Şeker Öğüz, Sigorta Hukuku, 5. Bs. Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 196-197; Ölmez, s. 14 ve 17; Şaban Kayıhan, "Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, Y. 2016, s. 1600 vd.; Güncan, s. 590; Orbay Ortaç, s. 158-160.

Doktrin, sigorta ettiren ile zarardan mesul olan şahıs arasındaki hakka dayanan talebin sigortacıya geçtiği ve bunun dava edildiği gerekçeyle temel ilişki bakımından hangi mahkeme görevli ise halefiyet yolu ile açılacak davada da bu mahkemenin görevli olmasını savunmaktadır²⁰. Halefiyete dayalı olarak açılan davanın sigorta poliçesinden doğan bir dava olmadığı, sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki uyuşmazlık ticari nitelikte değil ise davanın asliye ticaret mahkemesinde açılmayacağı ifade edilmektedir²¹.

C. 22.3.1944 Tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı

1. Uyuşmazlığın Arka Planı

Kararın dayandığı uyuşmazlık, sigortacının, elektrik şirketi çalışanı bir işçinin, bir otomobil şoförünün dikkatsizliği sonucunda ölümüne sebebiyet verilmesi üzerine sigorta tazminatını ödeyerek, şoförü istihdam eden kişi aleyhine rücu davası açmasıyla başlamıştır. Ankara Hukuk Mahkemesi görevsizlik kararı vererek dosyayı ticaret mahkemesine göndermiş; ticaret mahkemesi de aynı gerekçeyle görevsizlik kararı vermiştir. Temyiz Mahkemesi Dördüncü Hukuk Dairesi ve Ticaret Dairesi arasındaki görüş ayrılığı, meseleyi İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'na taşımıştır. Uyuşmazlığın temelini ise sigortacının kanuni halefiyet yoluyla üstlendiği rücu davasının, ticaret mahkemesinde mi yoksa hukuk mahkemesinde mi görüleceği oluşturmaktadır.

2. Kararda Öne Çıkan Görüşler

Azınlık görüşü, sigorta sözleşmesi ve halefiyet kurumunun bizzat Ticaret Kanunu'nda düzenlenmesi sebebiyle uyuşmazlığın ticaret mahkemesinde çözülmesi gerektiğini savunmuştur. Çoğunluk görüşü ise sigortacının halefiyet hakkını poliçeden değil kanundan aldığını, davanın temelini haksız fiil olduğunu ve haksız fiil mağduru davasını nerede açarsa sigortacının da orada açması gerektiğini ileri sürmüştür.

²⁰ Kender, s. 413; Kara, s. 485; Kayıhan, s. 1604; Ömer Ekmekçi / Muhammet Özkes / Murat Atalı / Vural Seven, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 391 ve 393.

²¹ Kara, s. 485; Başara, s. 153-154.

3. Çoğunluk Kararının Gerekçesi

İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, reylerin üçte ikisini geçen çoğunlukla, sigortacının "*sigorta poliçesinden münbais olmayıp kanundan aldığı bir salahiyyete istinaden ve haksız fiil sebebiyle alacaklı yerine kaim olarak hareket ettiği davada hukuk mahkemesine başvurması*" gerektiğine karar vermiştir. Kararda şu iki gerekçe öne çıkmaktadır:

Temel ilişki ilkesi: Sigortacının davasının temeli, sigortacılık ilişkisi değil; haksız fiildir. Sigortacı haksız fiilden mağdur olan şahsın yerine geçmektedir; onun yerine geçebileceği mahkeme de hukuk mahkemesidir.

Bölünme yasağı ilkesi: Aynı borçtan kaynaklanan alacağın bir kısmı hukuk mahkemesinde (sigortalının tamamını sigortadan karşılamadığı kısım için), diğer kısmı ticaret mahkemesinde (sigortacının halefîyet yoluyla talep ettiği kısım için) görülmesi, tek bir borcun iki ayrı yargı merciinde parçalı biçimde ele alınması demektir. Bu durum hukuka aykırı olduğu kadar pratik güçlüklerle de yol açar.

Genel Kurul çoğunluğu, sigortacının rücu hakkının kaynağının sigorta poliçesi değil doğrudan kanun (kanuni halefîyet) olduğunu; halefin, asıl hak sahibinden (sigortalıdan) daha geniş usulî haklara sahip olamayacağını; sigortalı hangi mahkemeye başvurmak zorundaysa sigortacının da aynı mahkemeye gitmesi gerektiğini benimsemiştir. Kararın gerekçesinde özellikle vurgulanan nokta, aksi kabulün, “menşei, mahiyeti ve illeti aynı olan” tek bir borcun parçalara bölünerek bir kısmının hukuk mahkemesinde, bir kısmının ticaret mahkemesinde görülmesi gibi usul ekonomisine aykırı bir sonuç doğuracağıdır²². Bu gerekçeyle Genel Kurul, sigortacının poliçeden değil, haksız fiil hukukundan doğan bir hakkı kanuni halefîyetle devraldığını, bu nedenle davanın hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiğine oy çokluğuyla karar vermiştir²³.

²² YİBGK, 22.3.1944, E. 1939/37, K. 1944/9 (O. Nuri Köni, Y.K. Arslansan ve Abdullah Aytemiz’in müzakere beyanları), Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

²³ YİBGK, 22.3.1944, E. 1939/37, K. 1944/9 (Karar kısmı), Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

V. ALACAĞIN TEMLİKİNDE GÖREVLİ MAHKEMEYE İLİŞKİN HGK KARARLARI

A. 21.3.2019 Tarihli HGK Kararı

Karara konu olayda davacılar, tasfiye halindeki bir finans kurumu nezdindeki kâr-zarar katılım hesabından doğan alacaklarını, 18.1.2011 tarihli “alacağın temlik, sulh, ibra ve feragat sözleşmesi” ile davalı şirkete devretmiş; davalının taahhüt ettiği ödemeleri yapmaması üzerine icra takibi başlatmış ve itirazın iptali davası açmışlardır²⁴. Yerel mahkeme, temlik edilen alacağın kaynağının ticari iş olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş ve dosyayı asliye ticaret mahkemesine göndermiştir; bu karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesince, taraflar arasındaki sözleşmenin bağımsız nitelikte olduğu ve davalıların tacir olmadığı gerekçesiyle bozulmuş, yerel mahkeme ise kararında direnmiştir.

HGK, direnme kararını bozarak Özel Daire görüşünü benimsemiştir. Kararın gerekçesinde alacağın temlik sözleşmesinin temel ilişkiden bağımsız, mücerret bir sözleşme olduğu; davanın asıl borçluya karşı değil, temlik sözleşmesinin tarafı olan davalıya karşı açıldığı ve tarafların tacir olmaması sebebiyle nispi ticari dava koşullarının oluşmadığı vurgulanmıştır. Bu gerekçelerle HGK, görevli mahkemenin HMK m. 2 uyarınca genel görevli asliye hukuk mahkemesi olduğuna karar vermiştir. Görüşmeler sırasında ileri sürülen ve temlik edilen alacağın kaynağının finans kurumuyla olan ticari ilişki olması nedeniyle TTK m. 4/1-f uyarınca (mutlak) ticari davaya konu olacağı yönündeki azınlık görüşü, Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

B. 15.6.2021 Tarihli HGK Kararı

İkinci kararda²⁵, davacı müteahhit, bir vakıfla yaptığı hasılat kira sözleşmesi uyarınca, vakfın taşınmazı davalı şirkete kiralamasından doğan kira gelirinin bir kısmını temlik yoluyla edinmiş ve bu alacağı doğrudan kiracı (davalı) şirketten talep etmiştir. Yerel mahkeme (asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla), uyuşmazlığın kira ilişkisinden doğduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar Özel Dairece, davacı ile davalı

²⁴ Y. HGK, 21.3.2019, E. 2017/2630, K. 2019/328, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

²⁵ Y. HGK, 15.6.2021, E. 2017/979, K. 2021/759, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

arasında doğrudan bir kira ilişkisi bulunmadığı, davanın HMK m. 2 uyarınca malvarlığı hakkına ilişkin bir dava olduğu gerekçesiyle bozulmuş; mahkeme yeniden görevsizlik kararı vererek direnmiştir.

HGK, önce sulh hukuk mahkemesinin görevli olup olmadığını incelemiş; HMK m. 4/1-a'daki "kira ilişkisi" ifadesinin, davanın taraflarını kapsayan bir kira ilişkisini gerektirdiğini, oysa davacı ile davalı arasında böyle bir ilişki bulunmadığını belirterek sulh hukuk mahkemesinin görevini reddetmiştir. Ardından ticari dava ayırımına geçerek, davacı müteahhidin ve davalı kiracının her ikisinin de tacir olduğunu ve uyuşmazlığın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili bulunduğunu tespit etmiş ve TTK m. 4/1 uyarınca nispi ticari dava koşullarının gerçekleştiğine ve görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna karar vermiştir.

Kararın karşı oyunda ise, davacının temlik aldığı alacağın maddi içeriğinin bir kira alacağı olduğu, temlikin alacağın hukuki niteliğini değiştirmedikleri ve HMK m. 4/1-a'daki "kira ilişkisi" ibaresinin sözleşme değil ilişki merkezli olması nedeniyle sulh hukuk mahkemesinin görevli sayılması gerektiği savunulmuştur. Karşı oy, temlik alan ile borçlu arasındaki def'ilerin kira sözleşmesine göre belirleneceğini, dolayısıyla görev kurulunun da temlik eden ile borçlu arasındaki temel ilişkiye göre saptanması gerektiğini vurgulamıştır.

C. Kararların Değerlendirilmesi

Alacağın temlik halinde görevli mahkemenin belirlenmesinde temlik eden ile borçlu arasındaki temel ilişki esas alınmalıdır. Sadece ticari davalar ve asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu hallerle sınırlı olmaksızın görevli mahkeme temel ilişkiye göre belirlenmelidir. Bu doğrultuda devredilen alacak, iş sözleşmesinden doğuyorsa iş mahkemesi, tüketici işleminden doğuyorsa tüketici mahkemesi görevli kabul edilmektir. Bu yaklaşımın temel amacı, borçlunun tabi olduğu koruyucu görev rejiminin (işçi/tüketici koruması) borçlunun iradesi dışındaki bir temlik işlemiyle bertaraf edilmesini engellemek, TBK m. 188 uyarınca borçlunun usuli durumunun ağırlaştırılmaması ilkesini korumaktır. Örneğin, devredilen alacak bir iş sözleşmesinden (işçilik alacağından) kaynaklanıyorsa, alacak adi bir şahsa veya şirkete temlik edilse dahi görevli mahkeme iş mahkemesidir. Konuya ilişkin 29.06.1960 tarihli bir İBGK kararı

işçiye halefiyet durumunda dahi işçinin halefi ile işveren arasındaki davaya iş mahkemelerinde bakılması gerektiğine karar vermiştir²⁶. Alacak bir kira ilişkisinden kaynaklanıyorsa, görevli mahkeme HMK m. 4 uyarınca sulh hukuk mahkemesidir. Temel borç ilişkisi bir tüketici işlemi (örneğin tüketici kredisi) ise, alacağı devralan faktoring şirketi veya üçüncü kişi olsa dahi uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde çözülmesi gerekir.

Buna karşılık HGK'nın 2021 tarihli kararı, temlik sözleşmesinin mücerretliğini ve davanın taraflarını esas alarak temel borç ilişkisini dikkate almamıştır.

2019 tarihli kararda ise uyuşmazlık, asıl borçluya karşı devralınan alacağın ileri sürülmesinden değil, temlik eden ile temellük eden arasındaki devir sözleşmesinin (sulh ve ibra hükümlerinin) ihlalden doğmaktadır. Dolayısıyla mahkemenin önündeki uyuşmazlık doğrudan devir ilişkisine yöneliktir. 2021 tarihli kararda davacı, temlik aldığı alacağı doğrudan asıl borçludan (üçüncü kişi kiracıdan) talep etmektedir; yani dava devralınan alacağın asıl borçluya karşı ileri sürülmesi niteliğindedir. Bu nedenle mahkeme temel ilişkiyi incelemek durumundadır.

VI. SİGORTACININ HALEFİYETİ VE ALACAĞIN TEMLİKİNDE GÖREVLİ MAHKEMENİN BELİRLENMESİNDE TUTARSIZLIK ve ELEŞTİRİSİ

Yargıtay'ın sigortacının halefiyetinde mutlak surette temel ilişkiyi esas alırken, rızai temlikte davanın taraflarını veya temlik sözleşmesinin bağımsızlığını öne sürerek devralan ve borçlu arasındaki ilişkiyi esas alması şu gerekçelerle eleştirilebilir:

²⁶ İBGK E. 1960/13, K. 1960/5, 29.06. 1960 "...halef olma esası, sadece maddi hukuk bakımından değil, usul hukuku bakımından da bütün neticelerini doğurur ve bilfarz iş aktinin doğan bir alacak davasını, işçinin mirasçıları işverene karşı ancak iş mahkemesinde açabilirler: Nihayet, iş mahkemelerinin iş aktinden doğan münasebetlerden çıkan davaların bu konularda özel bilgiye sahip mahkemelerde görülmesi amacıyla kurulmuş olduğu gözönünde tutulunca halef olma sebebiyle iş aktine dayanılarak açılacak davaların iş mahkemelerinde görülmesinin kanunun gayesine de uygun düştüğü sonucuna varılır." Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

A. Halefiyetin Kanuni Temlik Niteliği

Halefiyet, özü itibariyle kanun gereği gerçekleşen bir kanuni temlik halidir. Aralarındaki tek fark, birinin tarafların rızasıyla (TBK m. 183), diğ erinin ise kanunun doğrudan emriyle (TTK m. 1472) gerçekleşmesidir. Her iki durumda da alacak hakkı, aktif süjenin değ işmesi suretiyle cüz'i halefiyet yoluyla intikal etmektedir. Hukuki sonuçları ve alacağın intikal biçimi aynı olan iki kurumda, görev kurallarının belirlenmesinde farklı kriterlerin uygulanması yerinde değildir.

B. Borçlunun Savunma Haklarının Korunması

TBK m. 188 uyarınca borçlu, temlik edene karşı sahip olduğu tüm savunma, itiraz ve defileri yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilir. Görev kuralları da borçlunun hukuki durumunu doğrudan etkileyen, adil yargılanma hakkı ile kanuni hâkim güvencesi kapsamında korunan emredici usuli haklardandır. Borçlu, asıl alacaklı ile arasındaki ilişkide sahip olduğu koruyucu görev rejiminden (tüketici veya iş mahkemesi güvencelelerinden), alacağın üçüncü kişiye temlik edilmesiyle mahrum bırakılamaz. Örneğin, tüketicinin borcu bir varlık yönetim şirketine temlik edildiğinde davanın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi, borçlu tüketicinin harç muafiyetlerinden ve koruyucu emredici hükümlerden yoksun kalması sonucunu doğurur ki bu durum borçlunun durumunun ağırlaştırılmaması ilkesine açıkça aykırıdır.

C. Tahkim ve Yetki Sözleşmelerinin Akıbetiyle Çelişki

Alacağın temlik halinde, asıl borç ilişkisine bağlı olan tahkim anlaşmalarının veya yetki sözleşmelerinin de yeni alacaklıya (devralana) geçeceği doktrinde ve uygulamada genel olarak kabul edilmektedir²⁷. Eğer temel borç ilişkisindeki usuli bir sözleşme olan tahkim şartı temlik alan ile borçlu arasındaki ilişkiyi bağlıyorsa, aynı temel borç ilişkisinin doğurduğu kanuni görev rejiminin de temlik alan ile borçlu arasındaki ilişkiyi bağlaması gerekir. Tahkim şartının geçtiğini kabul edip görev kurallarının değ iştiğini savunmak çelişkilidir.

²⁷ Osman Berat Gürzumar, “Alacağın Devri ve Tahkim Anlaşması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, sayı 3, Aralık 2016, s. 1259 vd.

Benzer bir değerlendirme yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar bakımından benimsenen bağlam kurallarında da görülmektedir. Ülkemizde doğrudan düzenleme bulunmasa dahi yabancı hukuk düzenlemeleri de dikkate alınarak doktrin tarafından alacağın temlik halinde bağlam kurallarının temel ilişki esas alınarak belirlenmesi savunulmaktadır²⁸.

D. Forum Shopping (Mahkeme Seçimi) ve Usuli Muvazaa Riski

Görev kurallarının temel ilişkiden kopararak temlik alanın sıfatına göre belirlenmesi, taraflara davanın görüleceği mahkemeyi yapay olarak seçme (*forum shopping*²⁹) imkânı tanır. Örneğin, iş veya tüketici mahkemesinin koruyucu usul kurallarından ya da ticaret mahkemesinin görevli olmasından (ya da ticari dava olmanın sonuçlarından) kaçınmak isteyen kötü niyetli bir alacaklı, alacağını adi bir şahsa temlik ederek davayı asliye hukuk mahkemesine taşıyabilir. Kamu düzenine ilişkin emredici görev kurallarının, tarafların rızai bir tasarruf işlemi olan temlik sözleşmesiyle bu şekilde dolanılabilmesi, dürüstlük kuralı (TMK m. 2) ile bağdaşmaz.

Benzer bir durum dava şartı arabuluculuk için de gündeme gelecektir. Taraflar, yaptıkları iradi bir temlikle uyuşmazlığın arabuluculuk dava şartına tabi olmasını ortadan kaldırılabileceklerdir. Dava şartı olarak benimsenen bu konu da taraf iradelerine bırakılmamalıdır. Bundan dolayı temlik durumunda dahi temel ilişkiye göre görevli mahkeme ile uyuşmazlığın arabuluculuğa tabi olup olmadığı ve hangi uzman arabuluculuk alanına girdiği belirlenmelidir.

²⁸ Talat Kaya, "Yabancı Unsurlu Alacağın Devri İşlemine Uygulanacak Hukuk", Public and Private International Law Bulletin, C. 39, No. 2, 2019, s. 463-464.

²⁹ *Forum shopping* kavramı için bkz.: Faruk Kerem Giray, "Forum Shopping - Forum Non Conveniens Kavramları ile Anti-Suit Injunction Kararlarının Türk Milletlerarası Usul Hukukundaki Görünümleri", Adalet Yönelmiş Bir Toplumsal Düzen Olarak Hukuk: Prof. Dr. Yasemin Işıқтаç Armağanı, Ed. Servan Gürler, Sümer Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 869-870.

VII. SİGORTACININ HALEFİYETİ VE ALACAĞIN TEMLİKİNİN GÖREVLİ MAHKEME AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

A. Halefîyet ve Temlikin Ortak Yapısı

Sigortacının halefîyeti ile alacağın temlikî arasındaki ortak özellik, her iki kurumda da bir alacağın başlangıçtaki alacaklısından yeni bir alacaklıya geçişidir. Bu geçişin iradi mi yoksa kanuni mi olduğu, gerçekleşme biçimi bakımından fark oluşturmakla birlikte temel hukukî sonucu değiştirmemektedir: Yeni alacaklı, eski alacaklının sahip olduğu hakkı devralmakta; borçlu aynı borca muhatap olmaya devam etmekte; yalnızca alacaklının kim olduğu değişmektedir.

Bu bağlamda sigortacının halefîyeti ile alacağın temlikî arasındaki fark yalnızca geçişin kaynağına ilişkindir. İradi temlikte geçiş sözleşmeden doğarken, kanuni halefîyet doğrudan kanun hükmünden kaynaklanmaktadır. Her iki durumda da borçlunun eski alacaklıya karşı sahip olduğu defîleri yeni alacaklıya da yöneltebilmesi (TBK m. 188) bu paralellîği göstermektedir.

B. Farklı Değerlendirme Yapılmasını Destekleyen Argümanlar

Sigortacının halefîyetinin tamamen kanun hükmünden kaynaklandığını ve ortada taraf iradesiyle şekillenen bir sözleşmenin bulunmadığını, bu nedenle temlik sözleşmesinin bağımsızlığı gerekçesinin bu durumda devreye giremeyeceği ileri sürülebilir. Ticaret kanununda açıkça düzenlenen halefîyet hükmünün mutlak ticarî dava kapsamında değerlendirilmesinin daha tutarlı olduğu da savunulabilir.

Tarafların tacir sıfatının belirleyici olduğu nispi ticarî dava bakımından da alacaklının ticarî bir alacağı tacir sıfatı taşımayan bir kişiye devretmesi hâlinde sonucun farklı değerlendirilmesi gerektiği savunulabilir. Zira yeni alacaklı tacir değildir; onun ile borçlu arasındaki ilişki, tarafların konumuna bakıldığında ticarî dava sayılma koşulunu karşılamamaktadır.

C. Temel İlişki İlkesinin Her İki Kuruma Uygulanması

Kanaatimizce hem iradi temlik hem de kanuni halefiyet durumlarında görevli mahkemenin temel ilişkiye bakılarak belirlenmesi isabetli olacaktır. Bu sonuca ulaşmamızı sağlayan başlıca gerekçeler şunlardır:

1. İhtisaslaşma amacıyla uyum: Özel mahkemelerin kurulmasının temeli, belirli hukuki alanların uzman hâkimler tarafından daha isabetli biçimde ele alınabileceği varsayımına dayanmaktadır. Bu uzmanlaşma ihtiyacının hangi uyuşmazlık türü için geçerli olduğu ise uyuşmazlığın konusuyla ilgilidir. Temlik veya halefiyet yoluyla alacak elde eden kişinin kim olduğu, uyuşmazlığın özünü -borç ilişkisinin niteliğini- değiştirmez. Dolayısıyla borç ilişkisinin ticari ya da diğer tür bir hukuki nitelikte olması, görevli mahkemenin belirlenmesinde asıl kriter olmalıdır.

2. Bölünme yasağıyla uyum: 1944 İBK kararının gerekçesinde de vurgulanan bölünme yasağı ilkesi, temlik ve halefiyet durumları için de geçerlidir. Sigortalı aynı zarara dayalı alacağının tamamını sigortadan karşılayamazsa, kalan kısım için hukuk mahkemesine başvurabilir; sigortacı ise ödediği kısım için ticaret mahkemesine başvurursa aynı borç için iki ayrı yargı merciinde dava açılmış olur. Bu sonuç 1944 İBK'nın benimsediği bir sonuçtur. Aynı mantık, alacağın temlik edilmesi durumunda da geçerlidir: Temlik öncesinde hangi mahkemenin görevli olduğu değerlendirilmesi değişmemeli, temlik işlemi görev bağıını koparamamalıdır.

3. Kanuni temlik–iradi temlik paralelliği: Sigortacının halefiyetinin temel ilişkiye göre değerlendirilen bir mahkemede görülmesi -1944 İBK'nın ulaştığı sonuç- kabul edilirken, iradi temlikte temlik sözleşmesinin bağımsızlığını esas almanın farklı bir sonuç doğurması bir tutarsızlık olacaktır. Sonuçta her iki kurumda da aynı durum gerçekleşmektedir: Bir alacak yeni bir alacaklıya geçmiştir. Bu geçişin taraf iradesiyle mi yoksa kanunla mı sağlandığı, yeni alacaklı ile borçlu arasındaki uyuşmazlığın hangi mahkemede görüleceğini etkilememelidir.

4. Def'i sürme imkânının korunması: TBK m. 188 uyarınca borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilir. Bu hüküm, temlik edilen alacağın içerik ve nitelik itibarıyla aynı hak olmayı sürdürdüğünü açıkça ortaya

koymaktadır. Alacak hangi mahkemenin görev alanında doğmuşsa ve borçluya ilişkin savunmalar hangi hukuk düzleminde ileri sürülebilir, yeni alacaklının açacağı davada da bu dikkate alınmalıdır ve uyumsuzluk, aynı mahkemenin görev alanında sayılmalıdır.

D. Değerlendirme ve Çözüm Önerisi

Sigortacının halefîyetinde, sigortacı ile zarar sorumlusu arasında ayrıca bağımsız bir "devir sözleşmesi" kurulmaz; sigortacı doğrudan sigortalının asli talebini devralır. Bu nedenle uyumsuzluğun neredeyse tamamı, sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki temel ilişkiden (İBK'daki örnekte haksız fiil) ibarettir; İBK'nın temel ilişkiyi esas alması bu yapının bir sonucudur.

Alacağın temlikinde ise durum daha karmaşıktır, çünkü temlik eden ile temellük eden arasında ayrıca bir devir sözleşmesi (temlik akdi) vardır. Görevli mahkemenin belirlenmesinde belirleyici olan, davanın hangi alt ilişkiden kaynaklandığıdır. Dava, temlik/devir sözleşmesinin kendi hükümlerinden (geçerliliği, ibra, sulh, taksitlendirme vb.) doğuyor ve asıl borçlu davada taraf değilse (2019 tarihli karardaki gibi), görev devir ilişkisinin niteliğine göre belirlenir. Dava, devralınan alacağın asıl borçluya karşı ileri sürülmesinden ibaretse (2021 tarihli karardaki gibi), mahkeme uyumsuzluğu temel ilişkinin normlarına göre çözeceğinden, görev de o temel ilişkinin niteliğine göre saptanmalıdır.

VIII. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, sigortacının halefîyeti ve alacağın iradi temliki hâllerinde görevli mahkemenin belirlenmesi sorunu, 1944 tarihli içtihadı birleştirme kararı ile HGK'nın iki farklı kararı temelinde incelenmiştir. Varılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Sigortacının halefîyetinde görevli mahkeme, TTK m. 1472 ve 1481'in öngördüğü kanuni halefîyet yapısı gereği, sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki temel ilişkinin niteliğine göre belirlenmelidir; 1944 tarihli İBK bu sonucu, güncel TTK karşısında da geçerliliğini koruyan bir gerekçeyle ortaya koymuştur.

2. Alacağın temlikinde tek bir kuralın bütün olaylara uygulanması mümkün değildir. İkili bir inceleme söz konusu olmalıdır: Dava, temlik sözleşmesinin kendisinden doğuyor ve asıl borçlu davada taraf değilse görevli mahkeme devir ilişkisinin niteliğine ve tarafların sıfatına göre belirlenir. Dava, devralınan alacağın asıl borçluya karşı ileri sürülmesinden ibaretse, görevli mahkeme doğrudan temel ilişkinin niteliğine göre belirlenmeli; bu belirleme borçlunun koruyucu görev rejimlerini (tüketici/işçi) ve ticari davalarda dava şartı olan arabuluculuk kurumunu sakatlamayacak şekilde yapılmalıdır.
3. Ticari davalar bakımından gerek mutlak gerek nispi ticari dava değerlendirmesinde temel ilişki ve bu ilişkinin taraflarının tacir sıfatları belirleyici olmalıdır. Bu bakımdan devreden ile borçlu arasındaki ilişkiye göre değerlendirme yapılmalıdır. Nispi ticari dava bakımından davanın taraflarının tacir sıfatına bakılması ilk görünüşte daha doğru ve uygun gelse de kamu düzeninden kabul edilen mahkemenin görevinin ve ticari dava olmaya bağlanan dava şartı arabuluculuk gibi hususların taraf iradelerine bırakılmaması gerektiğinden, bu durumda dahi temel ilişki esas alınmalıdır.

Sonuç olarak hem sigortacının halefiyeti hem de alacağın temlik durumlarında görevli mahkeme -konumuz bakımından özellikle asliye ticaret mahkemesinin görevi-, uyuşmazlığın doğrudan yöneltildiği süjeye ve alacağın özündeki hukuki ilişkiye, yani temel ilişkiye, göre belirlenmelidir.

KAYNAKÇA

Başara, İzzet, Türk Sigorta Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefîyeti, Turhan Kitabevi, Ankara, 2026.

Ekmekçi, Ömer / Özokes, Muhammet / Atalı, Murat / Seven, Vural, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Franco, Nisim, “Alacağın Temliki”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 49, S. 01, Y. 1994, s. 177-197.

Giray, Faruk Kerem, “Forum Shopping - Forum Non Conveniens Kavramları ile Anti-Suit Injunction Kararlarının Türk Milletlerarası Usul Hukukundaki Görünümleri”, Adalete Yönelmiş Bir Toplumsal Düzen Olarak Hukuk: Prof. Dr. Yasemin Işıktaç Armağanı, Ed. Sercan Gürler, Sümer Kitabevi, İstanbul, 2020, s.

Güncan, Gökhan, “Türk Sigorta Hukukunda Halefîyet İlkesi ve Sigortacının Rücu Hakkı”, 5. International Paris Conference on Social Sciences Proceedings Book, Paris (France), 7-8 Şubat 2021, s. 582-594.

Gürzumar, Osman Berat, "Alacağın Devri ve Tahkim Anlaşması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, Aralık 2016, s. 1257-1273.

Kara, Hacı, Sigorta Hukuku, 4. Bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2026.

Kaya, Talat, "Yabancı Unsurlu Alacağın Devri İşlemine Uygulanacak Hukuk", Public and Private International Law Bulletin, C. 39, No. 2, 2019, s. 447-477.

Kayıhan, Şaban, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, Y. 2016, s. 1595-1624.

Kender, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 17. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Kendigelen, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012

Oğuzman, Kemal, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 19. Bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2024.

Orbay Ortaç, Nurdan, “Sigortacının Halefîyet Hakkına Dayalı Tazminat Davasından Önce Arabuluculuk Yoluna Başvurunun Dava Şartı Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S.1, 2023, s. 151-171.

Ölmez, Fatih, Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan/ Nomer Er-tan, Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 4. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Yazıcıoğlu, Emine / Şeker Öğüz, Zehra, Sigorta Hukuku, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.